

Bauņu muižas aleja

Dabas piemineklis Bauņu muižas aleja atrodas Burtnieku novadā, Matīšu pagastā, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, un ir daļa no dabas pieminekļa, dendroloģiskajiem stādījumiem, Bauņu parks.

Aleja atrodas lēzenā pacēlumā starp lauksaimniecības zemēm. Tā ar dienvidrietumu galu pieslēdzas Bauņu parkam, bet otrs gals beidzas pie vietējas nozīmes ceļu krustojuma.

Aleju veido divas, praktiski nepārtrauktas Krievijas lapegļu (*Larix ledebourii*) rindas, kas ietver vietējas nozīmes ceļu.

Rindās lapegles sākotnēji ir bijušas stādītas ļoti sabiezināti. Vēl tagad atsevišķi alejas koki atrodas 2,6 m attālumos. Parasti alejā ir 4,4 vai 4,5 m attālumi starp kokiem (stādīšanas vietām). Rēķinot uz visu aleju un ieskaitot arī nesen izkritušo koku vietas vidējie attālumi alejā starp kokiem abās alejas rindās ir 5,2-5,3 m.

Jāatzīmē, ka 8 vietās kādreizējo lapegļu vietā šobrīd ir ieauguši 50-60 gadus veci lapu koki – liepas, bērzi, ozols un oši (*Tilia cordata*, *Betula pendula*, *Quercus robur*, *Fraxinus excelsior*).

Vēl 3 vietās lapu koki aug tieši blakus lapeglēm un būtu izņemami.

Attālums starp alejas rindām ir 7,5 m.

Alejas koku vecums orientējoši vērtējams ap 140 gadiem. Koki ir ļoti dažādi stumbra apkārtmēra ziņā, kā arī pēc vainaga habitusa. Diezgan izteikti nodalās koki ar gariem nokareniem zaru galiem, kamēr citi ir ar mazāk nokareni, “spuraināki”. Nav izslēgts, ka starp Krievijas lapeglēm mazākā skaitā varētu būt arī kādas citas sugas lapegles, tomēr pazīmju kopums detālāk pētītajiem kokiem norāda uz Krievijas lapegli (*Larix ledebourii* = *L. russica* = *L. sukaczewii* = *L. sibirica*) – čiekuru forma, izmēri, to matainums, koku vainaga pārsvarā šauri konusveidīgais habituss.

Deviņas lapegles alejā ir sasniegušas dižkoka izmērus pēc stumbra apkārtmēra (>3,0 m), kamēr daļa koku sasniedz tikai nedaudz virs 1,5 m. Dižkokiem un potenciālajiem dižkokiem (P=>2.7 m) tika aizpildītas 12 dižkoku apsekojuma anketas.

Raksturīgo koku garuma mērīšanai tika izmantota, iespējams, diezgan neprecīza ekspresmetode mērot fotogrāfijās etalongarumu (iezīmēti 2 m stumbra pamatnē) un visu koka garumu, un aprēķinot koka garumu pēc trigonometrijas formulām. Pēc anketā apkopotajiem rezultātiem redzams, ka atsevišķi koki ir tuvi dižkoka parametriem (34 m) arī pēc garuma.

Aleju ietver lauksaimniecībā izmantojamas zemes. Ziemeļu pusē ir labības lauks, bet dienvidu pusē upeņu stādījumi un sēts zālājs. Jāatzīmē, ka upeņu stādījumi kā sēnīšu slimības starpsaimnieki dotajā vietā varētu radīt nopietnu apdraudējumu Bauņu parkā augošajām izcilajām Veimuta priedēm (*Pinus strobus*).

Labības lauka, kas tiek arts, mala atrodas 4,5 m no alejas koku stumbriem. Līdz ar to pastāv nopietns apdraudējums kokiem – arot tiek bojāta sakņu sistēma. Būtu nepieciešams neaparto joslu paplašināt līdz 10 m.

Koku veselības stāvoklis pārsvarā ir vērtējams kā labs vai ļoti labs, nedaudz ir koku vidējā veselības stāvoklī, bet 3 koki ir nokaltuši un 1 – sliktā stāvoklī. Vienam kokam ir dažus gadus sena zibens spēriena plaša visā koka augstumā, koks ir vidējā veselības stāvoklī.

Alejā nesen ir veikta ieaugošo krūmu izciršana un aleja ir tīra. Izņēmums ir koku rindas gals, kas ietiecas Bauņu parkā. Tur ap atsevišķajiem alejas kokiem aug jaunāki koki un krūmi.

Alejas ziemeļaustrumu gals gandrīz saslēdzas ar ainaviski un koku stāvokļa ziņā kvalitatīvu ozolu aleju, ka stiepjas gar vietējas nozīmes ceļu ziemeļu virzienā līdz Valmieras Mazsalacas šosejai. Šī aleja arī būtu pelnījusi detālu izvērtējumu un iekļaušanu dabas pieminekļu kategorijā.

Bauņu muižas aleja ir nozīmīga kā būtisks un no dažādiem viedokļiem vērtīgs ainavas elements, iekļaujama tūrisma maršrutos, svarīga arī kā dzīvotne.

Alejas īpašā vērtība ir blīvais satuvinātais lapegļu stādījums un koku labais veselības stāvoklis, kas kopumā veido iespaidīgu un krāšņu ainavas elementu.

Teritorijā nav informācijas par dabas vērtībām, bet tāda ir stendos blakus esošajā Bauņu parkā. Būtu nepieciešams informāciju papildināt ar datiem par aleju.

Dabas pieminekļa robežu zīmes ir abos alejas galos.

Dabas pieminekļa robežas precizējamas atbilstoši situācijai dabā, iekļaujot teritorijā visu platību zem koku vainagiem, kas reāli būtu 10 m plata josla abpus alejai un tikpat arī alejas galos. Koku rindu garumi Bauņu parka galā ir nedaudz atšķirīgi, kas arī ņemams vērā veicot dabas pieminekļa, alejas robežas.

Aleju nepieciešams saglabāt gan zinātniskiem dendroloģijas, sugu un biotopu pētījumiem, gan kā ainaviski vērtīgu dabas veidojumu.

Būtiski ir regulāri uzraudzīt koku stāvokli un novērst iespējamo lauksaimniecības zemju apstrādes nelabvēlīgo ietekmi.

Apsekojuma materiāli digitālā formātā sastāv no sekojošām daļām:

1. Alejas apsekojuma anketa	1 gab., 4 lpp.	Ms Excel fails
2. Apraksts	1 gab., 2 lpp.	Ms Word fails
3. Aizpildītas dižkoku anketas	12 gab.	Ms Word fails
4. Fotogrāfiju saraksts ar koordinātēm	1 gab.	Ms Excel fails
5. Fotogrāfijas	75 gab.	.jpg faili
6. Pārskata karte	2 gab.	.jpg faili